

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра Фінансового менеджменту та фондового ринку

Допущено до захисту
завідувач кафедри

“ ___ ” _____ 20__ р.

ВИПУСКНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня бакалавра
зі спеціальності 6.03050801 «Фінанси і кредит»

за темою:

«Страхові резерви: склад, порядок формування та інвестування»

Виконавець

студентка фінансово-економічного
факультету

Єфимова Анастасія Сергіївна

(прізвище, ім'я, по батькові)

/підпис/

Науковий керівник

к.е.н., доцент

(науковий ступінь, вчене звання)

Світлична Ольга Степанівна

(прізвище, ім'я, по батькові)

/підпис/

Одеса 2017

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ СТРАХОВИХ РЕЗЕРВІВ СТРАХОВОЇ КОМПАНІЇ	
1.1.Поняття і сутність страхових резервів.....	6
1.2. Склад страхових резервів страховика.....	9
1.3. Принципи формування та порядок розміщення страхових резервів на страховому ринку.....	14
РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ ПОРЯДКУ ФОРМУВАННЯ ТА ІНВЕСТУВАННЯ СТРАХОВИХ РЕЗЕРВІВ НА ПРИКЛАДІ СТ «ДОМІНАНТА»	
2.1. Аналіз формування страхових резервів в Україні.....	22
2.2. Аналіз інвестування страхових резервів в Україні.....	31
2.3.Аналіз складу та розміщення страхових резервів на прикладі СТ«Домінанта».....	40
РОЗДІЛ 3 ОСНОВНІ НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ПОРЯДКУ ФОРМУВАННЯ ТА ІНВЕСТУВАННЯ СТРАХОВИХ РЕЗЕРВІВ НА ПРИКЛАДІ СТ «ДОМІНАНТА»	
3.1. Проблеми формування та розміщення страхових резервів в Україні... ..	48
3.2. Напрями вдосконалення формування та розміщення страхових резервів на прикладі СТ «Домінанта»	52
ВИСНОВКИ	58
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	61
ДОДАТКИ	66

ВСТУП

Страховання відіграє важливу роль у економіці держави та житті суспільства в цілому. Значення страхування в міру розвитку ринкового господарства дедалі зростає. Це пояснюється появою в процесі соціально-економічного розвитку все нових ризиків, руйнівна сила яких може сягати таких збитків, протистояти одноосібно яким подекуди не може ніхто.

Економічна природа страхування виявляється у грошовому відшкодуванні потерпілим збитків, що виникли внаслідок непередбачуваних або передбачуваних, але невідворотних згубних подій за рахунок внесків тих, хто потенційно може зазнати шкоди від цих подій.

Страховання є важливим фактором стимулювання економіки, господарської активності окремих суб'єктів, оскільки створює для всіх учасників рівні права, можливість отримати вигоду, бажання ризикувати, надає впевненості у розвитку підприємницької діяльності, створює нові стимули зростання продуктивності праці та забезпечення економічного розвитку.

З метою забезпечення ефективної діяльності, фінансової стійкості та високого рівня платоспроможності страхові компанії зобов'язані правильно формувати страхові резерви відповідно до норм чинного законодавства, а також ретельно визначати пріоритети та зрештою вигідно інвестувати кошти, враховуючи кон'юктуру інвестиційного та страхового ринку.

Для проведення страхування, страховик потребує спочатку внесення страхової премії, а потім, через деякий час, він має можливість надати страхові послуги у вигляді виплати страхової суми і страхового відшкодування. Моменти надходження страхових премій і виплати страхового відшкодування, як правило, не збігаються, і це дає змогу страховикові акумулювати значні кошти у вигляді страхових резервів. Розмір цих резервів на будь-який момент має бути постійно достатнім для виконання страховиком умов договору страхування.

У сучасних умовах страхові організації займаються не тільки страховою діяльністю, але й інвестиційно-фінансовою, використовуючи для цього тимчасово вільні кошти зі страхових резервів та інших нагромаджень. Унаслідок цього грошовий обіг страхової організації більш складний, порівняно з іншими комерційними структурами і потребує окремого вивчення[1].

Зараз можна констатувати збільшення уваги до проблеми формування і розміщення резервів страхових компаній, оскільки велика кількість компаній, які раніше вважалися платоспроможними і фінансово надійними, в тому числі і за критерієм формування і розміщення страхових резервів, під час фінансової кризи швидко втратили фінансову рівновагу і відповідно можливість розраховуватися з клієнтами.

Розробці теоретичних питань формування страхових резервів присвятили праці такі провідні вчені, як С.С. Осадець, В.Д. Базилевич, К.С. Базилевич, О.Є. Гудзь, С.А. Навроцький, В.І. Борисова, Т.Г. Александрова, В.В. Шахов та ін. Однак окремі напрями розвитку фінансового механізму формування страхових резервів страховика потребують подальшого дослідження [2] .

Проблеми надійності розміщення страхових резервів та недосконалості структури капіталу пов'язані з ступенем формування та розміщення страхових резервів. Адже від того на скільки правильно сформовані та розміщені страхові резерви залежить платоспроможність страхової компанії, тобто вчасно виконати зобов'язання.

Мета випускної роботи полягає у розкритті теоретичних основ формування та інвестування страхових резервів, аналізі порядку їх формування та інвестування і наданні відповідних рекомендацій щодо вдосконалення порядку формування та інвестування страхових резервів.

Реалізація мети дослідження обумовлює необхідність вирішення таких завдань:

- визначити економічний зміст поняття страхові резерви;
- розглянути види страхових резервів;

- дослідити порядок формування та інвестування страхових резервів;
- проаналізувати порядок формування страхових резервів страхових компаній України;
- проаналізувати напрями інвестування страхових резервів України;
- проаналізувати склад та розміщення страхових резервів на прикладі СТ «Домінанта»;
- виявити проблеми , які впливають на розміщення страхових резервів в Україні;
- внести пропозиції щодо напрямків вдосконалення інвестиційної діяльності страхових компаній України, зокрема на прикладі СТ«Домінанта.

Об'єктом дослідження даної випускної роботи є процеси формування та інвестування страхових резервів страхових компаній України.

Предметом дослідження виступають економічні відносини щодо формування та інвестування страхових резервів страховика.

Для досягнення визначеної мети застосовувався комплекс загальнонаукових методів: аналіз і узагальнення, метод логічного узагальнення, діалектичний метод, оцінювання, класифікація, системний та порівняльний аналіз.

Інформаційну базу дослідження складають наукові праці зарубіжних та вітчизняних економістів, законодавчі та нормативні акти, що регулюють діяльність страхових компаній в Україні, звітні дані щодо діяльності та функціонування страхових компаній; науково-методична література, наукові статті, матеріали періодичних видань.

Випускна робота складається із вступу, трьох розділів, висновку, списку використаних джерел та додатків.

ВИСНОВКИ

У результаті дослідження в роботі було з'ясовано, що сутність страхових резервів полягає в акумулюванні грошових коштів шляхом отримання внесків від клієнтів за прийняття на себе ризиків щодо компенсації можливого збитку страхувальників і використання цих коштів для здійснення страхових виплат та інвестування в економіку з метою отримання доходу. Необхідність формування страхових резервів обумовлена імовірнісним характером страхових подій, невизначеністю моменту їх настання та розміру збитку.

Резерви страхових організацій поділяються на резерви зі страхування життя та технічні резерви. Кожний вид зобов'язань покривається певним видом страхового резерву.

Страхові резерви страхових компаній – основне джерело інвестиційних ресурсів. Вони мають бути розміщені у такі активи, які дозволять страховим компаніям збільшити капітал та підвищити конкурентоспроможність. Страхові резерви повинні розміщуватися з урахуванням принципів, які є загально визначеними у світовій страховій практиці.

У роботі був зроблений аналіз структури та динаміки страхових резервів страхових компаній України за останні роки. Завдяки аналізу, можна стверджувати, що протягом 2012-2016 років обсяг сформованих страхових резервів поступово збільшувався, при цьому прослідковується збільшення обсягів сформованих страхових резервів переважно за рахунок технічних резервів. Завдяки аналізу структури розміщення технічних резервів та резервів зі страхування життя страхових компаній України було з'ясовано, що найбільшу питому вагу серед обсягу загальних активів займають розміщення резервів у такі види активів, як цінні папери, що емітуються державою, грошові кошти на поточних рахунках та права вимоги до перестраховиків.

У структурі активів на кінець 2016 року частка банківських металів, іпотечних сертифікатів та інвестицій в економіку України за напрямками, визначеними Кабінетом Міністрів України, дорівнювала 0%, що свідчить про

відсутність отримання страховими компаніями інвестиційного доходу за відповідними активами, якими представлено розміщення коштів технічних резервів.

Було з'ясовано, що страхові компанії України не формують резерв катастроф. Це пояснюється тим, що страхові компанії не зацікавлені у створенні такого резерву, тому що це пов'язано з тим, що рівень покриття ризиків страховими компаніями України низький.

На основі аналізу структури та динаміки страхових резервів СТ«Домінанта» було з'ясовано, що Товариство надає послуги добровільного та обов'язкового страхування з видів страхування, інших, ніж страхування життя.

Аналіз структури страхових резервів СТ «Домінанта» показує, що сукупні страхові резерви характеризуються переважною питомою вагою резервів незароблених премій, частка яких поступово збільшується. Це свідчить, що сформовані резерви незароблених премій є адекватними для покриття збитків.

За період з 2012-2016 роки спостерігається зростання загального обсягу сформованих технічних резервів, що свідчить про зростання страхових зобов'язань, у зв'язку з чим і виникає потреба додаткового резервування коштів.

Також у роботі було проведено аналіз рівня покриття власними коштами технічних резервів на прикладі страхового товариства «Домінанта». За підсумками аналізованої організації цей показник виконується. Тобто, компанія має достатній обсяг власних коштів, вільних від зобов'язань, і це є надійним чинником фінансової стійкості страхової компанії.

Завдяки аналізу рівня виплат СТ «Домінанта» було з'ясовано, що вони протягом 2012-2016 років поступово зростали. В цілому сегмент розвивається динамічно і має можливості для подальшого зростання, але в зв'язку зі складною ситуацією в економіці високих темпів зростання очікувати не варто.

Отже, можна сказати, що головними проблемами розвитку напрямів розміщення страхових резервів страхових компаній України є:

- страхових компаній України не створюють резерв катастроф;

- нерозвинений фондовий ринок, що відбивається на інвестиційній діяльності страхових компаній;
- відсутність розробленої інвестиційної стратегії у страховиків;
- більше 20% активів страхових компаній є неліквідними;
- наростання недовіри населення до страхового бізнесу як потенційного інституту інвестицій;
- у середніх і дрібних страхових компаній немає прагнення виходити на фондовий ринок самостійно;

Для того, щоб подолати хоча б декілька з цих проблем можна використати досвід зарубіжних країн та спробувати запровадити його в Україні, а саме:

- потрібно реалізувати заходи щодо формування нових інвестиційних інструментів для розміщення страхових резервів;
- забезпечити розміщення державних цінних паперів на внутрішньому ринку з високим рівнем доходності;
- підвищити державне регулювання операцій щодо розміщення страхових резервів, зокрема встановити норми розміщення активів, мінімальні і максимальні квоти, перелік активів, що покривають страхові резерви;
- ключовими принципами, щодо процесу інвестування, має бути відповідність валюти, диверсифікація, локалізація;
- необхідним є підвищення фінансової грамотності населення;
- доцільно було б переглянути структуру активів страховиків, спрямованих на формування резервів новими об'єктами інвестування;
- збільшити обсяги обмежень за поточними фінансовими інвестиціями;
- дозволити використання коштів страхових резервів для укладання кредитних договорів із фізичними та юридичними особами.

Це надасть страховим компаніям стимулів у збільшенні обсягів страхових резервів, насамперед зі страхування життя, та підвищить роль страхової системи в інвестиційному процесі держави.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Конспект з дисципліни «Страхування та фінанси страхових організацій» для студентів IV курсу всіх форм навчання спеціальності «Фінанси». / Укл. Н.М.Сташкевич. – Одеса, ОДЕУ, ротاپринт, 2009 р. – С.6.
2. Базилевич В.Д. Страхування: підручник / В.Д. Базилевич, О.Ф. Філонюк, К.С. Базилевич; за ред. В.Д. Базилевич. – К.: Знання, 2008. – 1019 с.
3. Страхування: навч. посіб. / Т.А. Говорушко, В.М. Стецюк; за ред. Т.А. Говорушко. – К.: – Львів: «Магнолія 2006», 2014. – С.6.
4. Мамонова Г.В., Дослідження економічної сутності страхових резервів / Г.В.Мамонова // Вісник Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. – 2012. - С.295.
5. Гайфуліна Н.П. Посібник з дисципліни Бухгалтерський облік в страхових компаніях / Н.П. Гайфуліна // Владивостокский государственный университет экономики и сервиса. - 2013. – С.39.
6. Класифікація страхових резервів [Електронний ресурс]. – Режим доступу:http://studbooks.net/1617979/finansy/klassifikatsiya_strahovyh_rezerovov
7. Світлична О.С., Сташкевич Н.М. Управління фінансами страхових організацій / О.С. Світлична, Н.М. Сташкевич // Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. -2015 . – С.66-70.
8. Самошкіна І.Д. Особливості формування резервів страхових компаній / І.Д. Самошкіна // Глобальні та національні проблеми економіки - Випуск 11. - 2016. - С.786-789.
9. Шірінян Л. В. Фінанси страхових організацій [Електронний ресурс]: конспект лекцій для студентів напряму підготовки 6.030508 «Фінанси і кредит», у тому числі перепідготовка спеціалістів за спеціальністю

- 7.03050801 «Фінанси і кредит» денної та заочної форм навчання / Л. В. Шірінян. – К.: НУХТ, 2014. – с.36
- 10.Кнейслер О. Формування системи управління фінансовими потоками страхових компаній / О. Кнейслер // Схід. –2015. – № 5. – С. 55-59.
- 11.Шаповал А.П. Інвестиційна складова менеджменту страхових компаній / А.П. Шаповал // Економіка і суспільство. - Випуск .-№3. – 2016. -С.492.
- 12.Матвійчук Л.О. Державне регулювання розміщення коштів страхових резервів / Л.О. Матвійчук // Економічні науки. - Вісник Хмельницького національного університету.- 2015. - С.153.
- 13.Про страхування: Закон України від 07.03.1996 № 85/96%ВР [Електронний ресурс] // Законодавство Украї% ни. — Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>
- 14.Інформація про стан і розвиток страхового ринку України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://nfp.gov.ua/content/informaciya-pro-stan-irozvitok.html>.
15. Підсумки діяльності страхових компаній за 2016 рік [Електронний ресурс] / Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг України. – Режим доступу: http://nfp.gov.ua/files/OgliadRinkiv/sk_4kv_2016.pdf.
- 16.Підсумки діяльності страхових компаній за 2015 рік [Електронний ресурс] / Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг України. – Режим доступу: http://nfp.gov.ua/files/OgliadRinkiv/sk_4kv_2015.pdf.
- 17.Підсумки діяльності страхових компаній за 2014 рік [Електронний ресурс] / Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг України. – Режим доступу: http://nfp.gov.ua/files/OgliadRinkiv/sk_4kv_2014.pdf.
- 18.Підсумки діяльності страхових компаній за 2013 рік [Електронний ресурс] / Національна комісія, що здійснює державне регулювання у

- сфері ринків фінансових послуг України. – Режим доступу: http://nfp.gov.ua/files/OgliadRinkiv/sk_4kv_2013.pdf.
19. Підсумки діяльності страхових компаній за 2012 рік [Електронний ресурс] / Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг України. – Режим доступу: http://nfp.gov.ua/files/OgliadRinkiv/sk_4kv_2012.pdf.
20. [Електронний ресурс].-Режим доступу:<http://www.ctdominanta.com.ua/>
21. Самойловський, А. Л. Комплексна оцінка фінансового стану страховки [Текст] / А. Л. Самойловський // Формування ринкових відносин в Україні. – 2004. – № 4. – С. 7–10.
22. Підсумки діяльності страхових компаній України [Електронний ресурс]. – Режим доступу:<http://forinsurer.com.ua>.
23. Звітність фінансових установ Фінансова компанія №1 2016 Товариство з додатковою відповідальністю «Страхове товариство «Домінанта»
24. Звітність фінансових установ Фінансова компанія №1 2015 Товариство з додатковою відповідальністю «Страхове товариство «Домінанта»
25. Звітність фінансових установ Фінансова компанія №1 2014 Товариство з додатковою відповідальністю «Страхове товариство «Домінанта»
26. Звітність фінансових установ Фінансова компанія №1 2013 Товариство з додатковою відповідальністю «Страхове товариство «Домінанта»
27. Звітність фінансових установ Фінансова компанія №1 2012 Товариство з додатковою відповідальністю «Страхове товариство «Домінанта»
28. [Електронний ресурс].-Режим доступу: [http://www. TRISTAR.com.ua](http://www.TRISTAR.com.ua)
29. Нерус А.М. Інвестиційна діяльність страхових компаній [Текст] / А.М. Нерус // Международный научный журнал «Интернаука». – 2016. - №12. – С. 13.
30. Налукова Н. Теоретико-прагматичні аспекти визначення сутності страхового менеджменту / Н.Налукова // Світ фінансів. – 2012. – Вип. 1. – С. 139-149.

31. Інноваційний потенціал та правове забезпечення соціально-економічного розвитку України: виклик глобального світу: матеріали Міжн. наук.-практ. конф., м. Полтава, 19-20 квітня 2017 р. : у 3 т. Т. 3. – К.: Університет «Україна», 2017. – С.344
32. Зоря О.П. Страховий ринок України: стан, проблеми та перспективні напрями розвитку [Текст] / С.П. Зоря, О.П. Зоря // Вісник Сумського національного аграрного університету Серія “Фінанси і кредит”- 2013. - №1. – С. 14.
33. Братюк В.П. Інвестиційна діяльність страхових компаній [Текст] / В.П. Братюк // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. - 2016. - С. 69.
34. Майданченко І.В. Інвестиційна діяльність страхових компаній – шлях до економічного зростання / І.В. Майданченко // Науково-технічна інформація. – 2012. – № 3. – С. 41–44.
35. Пікус Р.В. Ефективність інвестиційної стратегії страхових компаній України / Р.В.Пікус // Вісник Київського національного університету ім. Тараса Шевченка. Серія:Економіка – Випуск 3. – 2015р. – С.6.
36. Шаповал Л.П. Інвестиційна складова менеджменту страхових компаній / Л.П. Шаповал // Економіка і суспільство. – Випуск №№3.- 2016. – С.492.
37. Братюк В. П., Бошинда І. М. Інвестиційна діяльність страхових компаній / В. П. Братюк, І. М. Бошинда // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. — 2016. — С. 69–71.
38. Залетов О. Державне регулювання інвестиційної діяльності страхових компаній в Україні / О. Залетов // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. — № 3(180)/2016. — С. 25–32.
39. Баландюк Р.Р. Досвід здійснення інвестиційної діяльності страхових компаній у ринку розвинутих країнах / Р.Р. Баландюк // Міжнародна практика та стандарти функціонування страхових ринків – 2015р. – С.159.
40. Огорокова О. А. Зарубіжний досвід інвестиційної діяльності страхових компаній / О. А. Огорокова // Вестник Адыгейского государственного

- университета. Серия 5: Экономика. – 2012. – №1 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://cyberleninka.ru/article/n/zarubezhnyy-opyt-investitsionnoydeyatelnostistrahovyh-kompaniy>.
41. Нікуліна Н.Н. Інвестиційна політика в страхових організаціях. Теорія і практика: навч. посіб. для студентів вузів / Н. Н. Нікуліна, С.В. Березіна. – М.:ЮНИТИ-ДАНА, 2013. – С.511.
42. Звіт по страховому ринку Європейського союзу. Insurance Europe Key facts [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.insuranceeurope.eu/uploads/Modules/Publications/final_keyfacts-2013.pdf.
43. Гавриляк Т.С. Аналіз теоретичних аспектів страхової інвестиційної діяльності / Т.С. Гавриляк // Економічний аналіз.- 2014 рік.- Том 18. № 1.- С.134.
44. [Електронний ресурс].-Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>
45. [Електронний ресурс].-Режим доступу: <http://www.npf.gov.ua>